

Був відомим благодійником. У 1891 брав участь у діяльності повітових ком-тів допомоги голодуючим Пензенської губ.; ініціював безкоштовні їдальні при монастирях і церквах; власним коштом утримував кількох сиріт. Опікуючись відкриттям і розбудовою єпархіальних свічних заводів, спрямовував їхні прибутки на підтримку церк. благодійних закладів. За рахунок особистих заощаджень запроваджував стипендії для нужденних учнів духовних шкіл і підтримував діяльність церк. громадських організацій. Частину власних коштів віддавав на зведення й оздоблення храмів.

Зажив репутацію ефективного, але «жорсткого» адміністратора (зокрема мав певний конфлікт із частиною духовенства Орловської єпархії, вимагаючи від делегатів єпархіальних з'їздів належної уваги до питань «высшей нравственной, духовной области», а не лише до канцелярських суперечок чи проблем «внешнего быта»). Заслужив повагу й авторитет за моральну безкомпромісність, молитовність, організаторські здібності, людяність, відкритість до духовенства та мирян.

Маючи видатні ораторські здібності, багато проповідував (переважно експромтом). Кілька проповідей і промов опублікував у ж-лі «Прибавления к Церковным ведомостям».

Церк. і пед. заслуги М. було відзначено численними нагородами, у т. ч. орденами Св. Анни 1-го ступ. (15.05.1892), Св. Володимира 3-го (09.04.1889) та 2-го (06.05.1898) ступ., серб. орденом Св. Сави 2-го ступ. (02.02.1890).

Помер у Смоленську після тяжкої хвороби на 63-му році життя. Похований у Свято-Успенському кафедральному соборі.

Осн. тв.: Современное состояние вопроса о соединении Церквей - Восточной и Западной // ТКДА. - 1861. - № 7. - С. 304-358; № 8. - С. 359-395.

Арх.: ІР НБУВ. - Ф. XIII. - №№2508, 2578-2579, 2771, 2936; Ф. 175. - №№ 59/9 - 59/12; Ф. 304. - Дис. 306; ЦДІАУК. - Ф. 711. - Оп. 1. - Спр. 4060; Оп. 2. - Спр. 5825.

Опубл. дж.: Проводы ректора Курской ДС архим. Митрофана к месту его епископского служения // Прибавление к Курским Ев. - 1888. - № 7. - С. 119-137; Наречение и хиротония ректора Курской духовной семинарии архимандрита Митрофана во епископа Ладожского, викария С.-Петербургской епархии // ПрибЦВед. - 1888. - № 8. - С. 196-197; Меры по облегчению голода // Там само. - 1891. - № 41. - С. 1433; Прощание Преосвященнейшего епископа Митрофана с пензенской паствой // Пензенские Ев. - 1893. - № 12. - Ч. неофиц. - С. 947-956; Последние дни пребывания Преосвященного Владыки Митрофана в г. Астрахани // Астраханские Ев. - 1896. - № 18. - Отд. неофиц. - С. 735-745; День тезоименитства Его Преосвященства, Преосвященного Владыки Митрофана, в г. Орле // Орловские Ев. - 1896. - № 49-50. - Отд. неофиц. - С. 1577-1583; Прощание Преосвященнейшего Митрофана с выпускными воспитанницами Орловского епархиального женского училища // Там само. - 1898. - № 25. - Отд. неофиц. - С. 891-895; Преосвященный Митрофан, епископ Смоленский и Дорогобужский (Некролог) // ПрибЦВед. - 1899. - № 24. - С. 957-958; 26-е мая 1899 г. в Смоленске // Орловские Ев. - 1899. - № 23. - Отд. неофиц. - С. 903-907; Васильев В., прот. Речь при погребении Преосвященного Митрофана, епископа Смоленского и Дорогобужского // Там само. - С. 908-909; Певницкий В. Ф. Мои воспоминания. Ректор Израиль Лукин (1854-1859) на ректуре в Академии // ТКДА. - 1911. - № 10. - С. 320.

Літ.: Благодетель М. Архиепископ Астраханской епархии за 300 лет ее существования, с 1602 до 1902 года. - Астрахань, 1902. - С. 189-196; Высокопреосвященный архиепископ Иероним Экземплярский (1836-1905). Биографический очерк, некоторые статьи и несколько проповедей усопшего владыки. - К., 1906. - С. 69-71, 81; Дворжанский А. И. История Пензенской епархии. - Кн. 1 : Исторический очерк. - Пенза, 1999. - С. 174-184.

С. Л. Кузьміна

МИТРОФАН (ПОЛІКАРПОВ Микола Іванович) [рос. Митрофан (Поликарпов Николай Иванович)] (01[13].04.1871-16.12.1934 *), випускник КДА, єпископ РПЦ - церк. діяч і педагог, історик Церкви, краєзнавець.

Нар. у с. Істобне (рос. Истобное) ** Нижнедівницького пов. Воронежської губ. (нині - Репйовського р-ну Воронежської обл. РФ) у сім'ї священика. Після закінчення Воро-

* Зазначена у низці джерел дата смерті М. 09.12.1934 є помилковою.

** У деяких джерелах помилково вказано с. Істочне (рос. Источное), хоча населеного пункту із такою назвою у Воронежській губ. не існувало.

незьких ДУ (1880–85) і ДС (1885–91) обіймав посаду вчителя підготовчого класу Воронежського ДУ (з 29.08.1892), де викладав також свящ. історію (15.02–15.08.1893) та краснопіс (з 01.09.1893). Згодом служив наглядачем за вихованцями Воронежської ДС (23.08.1895–15.08.1900) та діловодом епархіальної училищної ради (з 28.04.1900); з 07.02.1901 був її постійним членом. Беручи активну участь у розбудові церк. шкільництва, входив до складу розпорядчих комісій з організації у м. Воронежі пед. курсів (17.06–28.06.1898) та курсів церк. співу (18.06–29.07.1900; 18.06–17.07.1901) для вчителів церк. шкіл Воронежської єпархії. Тимчасово виконував обов'язки завідувача і законовчителя Алексіївської двокласної церковнопарафіяльної та регентської школи у м. Воронежі (07.06–01.10.1902). Після перетворення її на «второкласную» школу (навч. заклад, де готували пед. кадри для церковнопарафіяльних шкіл) певний час був помічником завідувача та читав правосл. віровчення (01.04–01.09.1912) і церк. історію (11.01–07.06.1913) на додатковому псаломщицько-законовчительському курсі. За сумісництвом викладав Закон Божий у приватному жін. уч-щі А. В. Івановської (з 25.08.1897), реформованому в червні 1902 у жін. гімназію (згодом очолювану В. Л. Степанцовою). Тривалий час був діловодом попечительської ради (02.03.1902–05.03.1915) та секретарем пед. ради (14.10.1902–13.03.1915) цієї гімназії. Протягом багатьох років опікувався проведенням народних релігійно-моральних читань при Воронежському Акатовому в ім'я Св. Алексія, митрополита Московського, чол. (нині – жін.) монастирі. На пошану цієї релігійно-просвітницької діяльності 28.04.1908 обраний дійсним членом Воронежського Братства святителів Митрофана і Тихона. У роки 1-ї світової війни брав участь у роботі Воронежського епархіального попечительства про біженців; з 02.09.1915 був помічником його діловода. Протягом багаторічної сумлінної пед. та адм. діяльності був

Митрофан
(Полікарпов)

нагороджений орденами Св. Станіслава 3-го (06.05.1905) та 2-го (06.05.1912) ступ., Св. Анни 3-го ступ. (06.05.1908).

Захопившись на поч. 1890-х вивченням воронезької історії та старожитностей, активно долучився до створення і діяльності відповідних місцевих установ: був дійсним членом Воронежського губернського стат. ком-ту (з 16.04.1896) та його комісії з облаштування Воронежського губернського музею (з 17.01.1899); членом-засновником Воронежської губернської вченої архів. комісії (з 01.12.1900) та Воронежського церк. історико-археол. ком-ту (з 31.01.1901; з 30.01.1904 – член його Ради). На засіданнях цих комісій та ком-тів неодноразово виступав із доповідями та рефератами. Опублікував понад 70 праць з церковно-істор. та істор. тематики, краєзнавства, історії літ-ри, бібліографістики, археології, статистики, фольклору. Був одним із постійних авторів місцевих період. видань – ж-лу «Воронежские епархиальные ведомости», збірників «Воронежская старина» (друкований орган Воронежського церк. історико-археол. ком-ту), «Труды Воронежской губернской учено-архивной комиссии», «Памятная книжка Воронежской губернии» (орган Воронежського губернського стат. ком-ту), газет «Воронеж-

ские губернские ведомости», «Воронежский телеграф», «Дон» та ін. Друкувався також у центр. періодиці – ж-лах «Русская старина», «Душеполезное чтение», «Миссионерское обозрение», «Церковные ведомости», «Церковный вестник» та ін. Протягом багаторічних студій в архівах Воронежа, Москви і С.-Петербурга зібрав і вперше ввів до наук. обігу низку важливих документальних джерел з історії Воронежського краю та єпархії, матеріалів до біографій видатних церк. діячів – зокрема ієрархів-святителів Митрофана Воронежського (1623–1703), Тихона Задонського (1724–1783), Антонія Смирницького (1773–1846, випускник КМА) та ін., архів. документів з історії духовної освіти, місцевих монастирів і храмів тощо. Завдяки документальному характеру та дослідницькій ретельності праці М. здебільшого не втратили наук. значущості донині.

На поч. 1910-х пережив сімейну кризу, пов'язану із розірванням у 1911 багаторічного шлюбу із Софією Ардаліонівною Андрієвською (донькою сільс. священника Воронежської єпархії) та втратою одного з синів – Володимира (навчався у Військово-мед. академії; під час 1-ї світової війни служив у діючій армії в чині прапорщика; у 1915 загинув на фронті).

У 1915 в 44-річному віці вступив до КДА. Під час навчання продовжував займатися наук. студіями та друкувати статті з церковно-істор. тематики у воронезькій періодиці.

Закінчивши КДА у 1919 зі ступ. канд. богослов'я (присуджений академ. Радою 28.11.1919), викладав рос. літ-ру в Київ. Лісовій гімназії в Пущі-Водиці (з 1920 – Київ. трудова школа № 53). 09.03.1920 звернувся до Духовного Собору КПЛ із проханням зарахувати його до складу лаврських послушників. Згідно із рішенням Духовного Собору від 04.06.1920 був прийнятий на випробування; ніс послух у б-ці КПЛ, з 26.10.1920 – у богадільні при Китаївській пустині, підпорядкованій КПЛ.

16.03.1922 прийняв чернецтво (чин постригу звершено намісником КПЛ архімандритом Климентом (Жеретієнком), у схимі – Антонієм). З травня 1922 служив у благочинницькому відомстві КПЛ. За дорученням Духовного Собору до лютого 1923 займався укладанням Лаврського літопису. 23.07.1922 Екзархом України митрополитом Михаїлом (Єрмаковим) рукопокладений у Свято-Успенському соборі КПЛ у сан ієродиякона. 21.11.1923 у Хрестовоздвиженському храмі КПЛ висвячений архієпископом Димитрієм (Абашидзе, у схимі Антонієм; див. Антоній (Абашидзе)) у сан ієромонаха. Після цього мав, на прохання архієпископа Воронежського Володимира (Шимковича) до лаврського начальства, виїхати у відрядження до м. Бутурлинівки Воронежської губ. (нині – адм. центр Бутурлинівського р-ну Воронежської обл. РФ), аби обійняти посаду священника місцевого Спасо-Преображенського собору. Однак отримавши розпорядження Патріарха Московського і всієї Росії Тихона (Беллавіна) про призначення єпископом Бутурлинівським, вікарієм Воронежської єпархії, 27.12.1923 мусив звільнитися зі складу братії КПЛ і вирушити до Москви, де 07.01.1924 було звершено його єпископську висвяту (чин хиротонії очолив Патріарх Тихон).

Прибувши 01.02.1924 до Воронежа, протягом першого тижня своєї єпископської діяльності разом із відданими Патріаршій Церкві священниками Іваном Андрієвським (шурин М., згодом – відомий діяч Катакомбної Церкви) та Петром Алферовим створив церк. управління. Цим вчинком викликав збурення прихильників обновленства і доноси до ОДПУ із обвинуваченнями в антирад. агітації та «подкупе попов» золотими хрестами від Патріарха Тихона, буцімто прихованими у Москві «от изъятия ценных вещей для голодающих». Від сер. лютого 1924 перебував у Воронежі під підпискою про невиїзд та пильним наглядом співробітників губернського відділу ОДПУ, вкрай

стурбованих його «планомерной деятельностью, направленной против живогерковников, коммунистов и существующих новых порядков в гражданской жизни» та зростанням популярності серед віруючих. На поч. березня отримав від місцевих чекістів категоричну вимогу залишити Воронеж під загрозою арешту. У відповідь 13.03.1924 звернувся до Воронежського відділу ОДПУ із заявою про те, що його єпископське сумління не дає йому змоги залишити паству навіть перед загрозою ув'язнення.

22.03.1924 був заарештований за підозрою у контрреволюц. діяльності. До травня 1924 перебував у Воронежському ДОПРі; у травні переведений до Бутирської тюрми в Москві. 24.08.1924 звільнений з-під варти під підписку про невиїзд із Москви. 19.06.1925 рішенням Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР був засуджений за статтю 69 КК РСФСР до 3-річного заслання до Казахської (за тодішньою назвою – Казакської) АРСР. Відбуваючи покарання, 7 місяців перебував у м. Актюбинську (нині – м. Актюбе, Республіка Казахстан), потім протягом року у м. Челкар Актюбинської губ. (нині – м. Шалкар Актюбинської обл. Республіки Казахстан); у лютому 1927, попри тяжку серцеву хворобу, був етапований до м. Ходжейлі Каракалпацької обл. (нині – в Республіці Каракалпакстан у складі Узбекистану), де утримувався разом із архієпископом Волинським і Житомирським Аверкієм (Кедровим).

Попри ухвалене в лютому 1928 рішення Особливої Наради при Колегії ОДПУ СРСР про дострокове звільнення М. без обмежень у пересуванні та виборі місця проживання, станом на кінець серпня 1928 залишався у засланні в Ходжейлі (за версією місцевого ОДПУ – через звершення «несанкціонованого» Великоднього богослужіння). 22.08.1928 мусив звернутися по допомогу до організації «Помощь политическим заключенным», очолюваної Катериною Пешковою. У листі до неї повідомляв про своє при-

значення, згідно із указом Заступника Патріаршого Місцєблюстителя митрополита Сергія (Страгородського) від 25.06.1928, очільником Воткинського вікаріатства Сарапульської єпархії.

За поширеними даними, звільнившись із заслання у вересні 1928, протягом кількох років мешкав у Москві у Свято-Данилівському монастирі. У 1931 призначений єпископом Бакинським і Прикаспійським. Здійснював церковно-адм. керівництво правосл. церк. общинами за умов панування на території тогочасного Азербайджана обновленських церк. структур і закриття майже всіх «старослов'янських» храмів. Не маючи змоги систематично звершувати богослужіння, виконував архієрейські обов'язки у безпосередньому спілкуванні з віруючими (приймав сповіді, провадив релігійно-моральні бесіди тощо); заслужив повагу і любов пастви. Продовжував свої церковно-істор. студії, присвячені постатям Св. Митрофана Воронежського та Св. Тихона Задонського.

29.01.1933 знову заарештований. 07.05.1933 засуджений за обвинуваченням у контрреволюц. діяльності (виголосив проповідь у пам'ять про рос. імп. Петра I та поминав його ім'я під час панахиди) до 3-річного ув'язнення у Бакинській тюрмі. 23.01.1934 звільнений з-під варти із вимогою у дводенний термін виїхати з Баку. Через хворобу і фізичне виснаження цієї вимоги не виконав; до останніх своїх днів нелегально залишався у місті.

Помер на 64-му році життя. Був похований на Бакинському міськ. кладовищі у передмісті Чемберекенд. 21.12.2008 урочисто перепохований у крипті Бакинського кафедрального собору в ім'я Святих Жінок-Мироносиць.

У спогадах сучасників залишився людиною глибокої реліг. віри, «чистої душі», «необыкновенной кротости» и «воплощенной доброты», талановитим проповідником і ревним пастирем.

Осн. тв.: Историческая записка о Воронежском губернском музее (1832–1894 гг.). – Воронеж, 1896. – 24 с.; Синодик святителя Митрофана : Описание Синодика с приложением извлечений. – Воронеж, 1896. – [2], 89 с.; Петр Великий и святитель Митрофан Воронежский. – СПб., 1899. – [2], 25 с.; Село Большие Липяги Валуйского уезда и находящаяся в нем Николаевская церковь ... : Историко-статистический очерк // Воронежские Ев. – 1899. – № 7. – Ч. неофиц. – С. 294–308; № 8. – Ч. неофиц. – С. 336–356; № 11. – Ч. неофиц. – С. 474–484; Достопримечательности Воронежского Благовещенского Митрофанова монастыря. – Воронеж, [1900]. – 9 с.; Воронежский церковный историко-археологический комитет : краткий очерк. – Воронеж, [1902]. – 5 с.; Короцкий Тихоновский женский монастырь Новгородской епархии, на родине Св. Тихона Задонского. – Воронеж, [1900]. – 6 с.; Окладные книги Рязанской митрополии 1676 года. Воронежский и Елецкий уезды // Воронежская старина. – Вып. 1. – Воронеж, 1902. – С. 91–163; «Книги переписных Воронежских епархий всех городов и уездов поповым и дьяконовым детем, и церковным причетником и их церковническим детем мужеска пола 1705 г.» (К вопросу о состоянии Воронежской епархии при Св. Митрофане) // Там само. – С. 206–224; Черты из жизни Св. Митрофана по приходо-расходным книгам Воронежского архиерейского дома 1699–1704 годов // Труды Воронежской ученой архив. комиссии. – Вып. 1. – Воронеж, 1902. – Отд. I. – С. 122–150; Приходо-расходные книги Воронежского архиерейского дома времен Св. Митрофана (1699–1704 гг.) // Там само. – Отд. II. – С. 1–63; Рукописи и древние акты Воронежского губернского музея : II. Древние акты / описание М. В. Аполлосова, Н. И. Поликарпова // Там само. – С. 101–205; Извлечения из «Книг переписных Воронежских епархий всех городов и уездов поповым и дьяконовым детем, и церковным причетником и их церковническим детем мужеска пола 1705 г.» // Воронежская старина. – Вып. 2. – Воронеж, 1903. – С. 46–63; Воронежский архиерейский хор при святителе Митрофане и поездки его в Москву в 1704 г. // Там само. – С. 237–249; Воронежский край в церковном отношении до учреждения самостоятельной Воронежской епархии (1586–1682 гг.). Церкви и белое духовенство // Там само. – Вып. 3. – Воронеж, 1903. – С. 47–72; «Слово от архиерея, во епархию свою пришедша» : Текст памятника с предисловием // Там само. – С. 107–115; Синодик Св. Митрофана : Описание памятника и извлечения из него // Там само. – С. 116–187; Духовное завещание Св. Митрофана, епископа Воронежского : библиогр. очерк // Там само. – С. 188–219; Последние дни жизни, кончина и погребение святителя Митрофана // Там само. – С. 220–239; Книги переписных домовоной архиерейской ризницы, что построено при бывшем блаженныя памяти пресвященном Митрофане, епископе Воронежском (1705 г. 1 сент.) // Там само. – С. 240–269; Библиогр. указатель печатной литературы о святителе Митрофане // Там само. – С. 323–354; Об отношениях святителя Митрофана к царю Петру Великому // Там само. – Вып. 4. – С. 49–68; Произведения, приписываемые

святителю Митрофану, епископу Воронежскому : библиогр. очерки с приложением текста произведений. – Воронеж, 1903. – [4], 113 с.; Очерк жизни и деятельности святителя Митрофана, первого епископа Воронежского : К двухсотлетию со дня кончины святителя (23 ноября 1703–1903 г.). – Воронеж, 1904. – [2], 118 с.; Лев Юрлов, пятый епископ Воронежский (1727–1730) : биограф. очерк // Воронежская старина. – Вып. 5. – Воронеж, 1904. – С. 279–346; Воронежский Благовещенский Митрофанов монастырь (бывший Благовещенский собор г. Воронежа) // Там само. – Приложение. – С. 3–56; К истории печатного дела в Воронеже за истекшее столетие: Воронежская губернская типография. 14 мая 1798–1898 // Труды Воронежской архив. комиссии. – Вып. 2. – Воронеж, 1904. – С. 61–86; Александр Матвеевич Правдин : биограф. очерк // Там само. – Вып. 7. – Воронеж, 1908. – С. I–XXXII; Высокопреосвященный Димитрий, архиепископ Казанский, как воспитанник Воронежской духовной семинарии // Там само. – Вып. 8. – Воронеж, 1909. – С. 31–34; Великий и преславный чудотворец // Там само. – Вып. 10 : Прославление Св. Тихона Задонского (13 августа 1861 – 13 августа 1911). – Воронеж, 1911. – С. 55–67; Какие достопамятности сохранились в г. Воронеже от святителя Тихона Задонского? // Там само. – С. 155–164; По вопросу об участии Воронежской епархии в событиях Отечественной войны // Там само. – Вып. 11. – Воронеж, 1912. – С. 369–373; Участие Воронежской губернии в событиях Отечественной войны // Там само. – Вып. 12. – Воронеж, 1913. – С. 501–519; О чудотворных иконах Св. Николая, Мирликийского Чудотворца, находящихся в пределах Воронежской епархии // Там само. – Вып. 13. – Воронеж, 1914. – С. 73–88; К прославлению Св. Иоасафа, епископа Белгородского // Там само. – С. 89–98; Друг и собеседник Св. Митрофана. К прославлению Св. Питирима, епископа Тамбовского // Там само. – С. 223–230; Духовное завещание святителя Антония II, архиепископа Воронежского, своей пастве // Там само. – Вып. 14. – Воронеж, 1915–1916. – С. 263–284; Письмо духовника святителя Антония (Смирницкого) иеромонаха Авраамия от 15 января 1853 года к Н. М. Севостьянову с дополнениями к изданной последним книге «Жизнь преосвященного Антония» // Там само. – С. 285–301; К прославлению Иоанна Максимовича, митрополита Тобольского // Воронежские Ев. – 1916. – № 29. – Ч. неофиц. – С. 715–721; Заветы святителя Митрофана России и русским людям нынешнего военного времени // Там само. – № 32. – Ч. неофиц. – С. 801–813.

Арх.: IP НБУВ. – Ф. 160. – № 900; ЦДІАУК. – Ф. 128. – Оп. 3 черн. – Спр. 968; Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 11333; Ф. 712. – Оп. 6. – Спр. 1066.

Опубл. дж.: *Никодимов И. Н.* Воспоминание о Киево-Печерской Лавре (1918–1943). – К., 1999. – С. 121–122; Поликарпов Н. И. – Пешковой Е. П. // Заклейменные властью : Анкеты, письма, заявления политических заключенных в Московский Политический Красный Крест и Помощь политзаключенным, во ВЦИК, ВЧК-ОГПУ-НКВД : [База даних]. – Режим доступа: http://pkk.memo.ru/letters_pdf/002319.pdf. – Назва з екрана; «Туда, в заоблачную даль, хотел бы я

укрыться»: Воспоминания архиепископа Леонтия Чилийского. – Режим доступу: <http://www.internetsobor.org/arkhiv-rptcz/istoriia/rptcz/arkhiv-rptcz/tuda-v-zaoblachnuiu-dal-khotel-by-ia-ukrytsia--vospominaniia-arkhieriskopa-leontia-chiliiskogo>. – Назва з екрана.

Літ.: Литвинов В. В. Памятные книжки Воронежской губернии (1856–1906 гг.). Их содержание и со-трудники // Памятная книжка Воронежской губернии на 1909 г. – Воронеж, 1909. – Отд. III. – С. 49–54; Акиншин А. Н. Двадцать воронежских краеведов : материалы к биогр. словарю // Отечество: Краеведческий альманах. – Вып. 9. – М., 1997. – С. 306–307; Він же. Митрофан (Поликарпов) // России Черноземный край. – Воронеж, 2000. – С. 839–840; Він же. Судьба, связанная с Воронежем // Воронежский епархиальный вестник. – 2000. – № 1–2. – С. 40–45; Доненко Н., прот. Наследники Царства. – Кн. 2. – Симферополь, 2004. – С. 212–215, 229, 231; Биографические сведения о братии Киево-Печерской Лавры, пострадавшей за Православную веру в 20 столетии / сост. Л. П. Рылкова. – К., 2008. – С. 81–83; Жизнеописание епископа Бакинского и Прикаспийского Митрофана (Поликарпова) // Новости Бакинско-Азербайджанской епархии. – 16.12.2009. – Режим доступу: <http://baku.eparhia.ru/news/?id=738>. – Назва з екрана; Барабанова О., Крапивин Ю. Подлинная история объединяет. – 22.11.2013. – Режим доступу: <http://psmb.ru/church-and-society/article/podlinnaia-istorija-obediniaet-4429/>. – Назва з екрана; Сапелкин Н. Реформистские потуги: Обновленческое движение в Русской Православной Церкви. Взгляд из Воронежской епархии // Историческая правда. – 10.02.2015. – Режим доступу: <http://www.istpravda.ru/research/12830/>. – Назва з екрана.

М. Л. Ткачук

МИТРОФАН (ФЛОРИНСЬКИЙ Михайло Іванович) [рос. Митрофан (Флоринский Михаил Иванович)] (10[22].10.1829–16[28].11.1895), архімандрит РПЦ, випускник КДА – церк. діяч, педагог, проповідник. Брат Миколи Івановича Флоринського.

Нар. у м. Владимирі в сім'ї священника місцевої Богородице-Успенської церкви. Рано втратив батька (1833). Після закінчення Владимирських ДУ (1837–41) і ДС (1841–47) навчався у КДА (1847–51), де здобув ступ. магістра богослов'я і словесних наук (затверджений указом Св. Синоду від 07.09.1852 за поданням академ. Конференції від 07.08.1851).

Пед. діяльність розпочав 09.04.1852 на посаді вчителя Св. Письма і поєднаних із ним

предметів Орловської ДС. За клопотанням матері переведений до Владимирської ДС, де викладав фізику і математику (з 21.10.1852), грец. мову (з 03.09.1853) та був в. о. інспектора (18.12.1853–18.02.1855). З 06.11.1857 переведений на посаду професора логіки і психології Пермської ДС. 05.04.1858 прийняв чернечий постриг. Поряд із викладанням виконував адм. обов'язки помічника інспектора і члена семінарського правління. З 15.07.1858 – інспектор і професор євр. мови, в. о. помічника ректора Іркутської ДС. З 12.01.1861 призначений ректором і професором богослов. наук Костромської ДС, настоятелем Богородицько-Ігрицького чол. монастиря (нині – у с. Пісочне Костромського р-ну Костромської обл. РФ). 19.02.1861 піднесений до сану архімандрита. Невдовзі звільнений з посад за станом здоров'я (03.07.1861) і переведений до Свято-Успенської Флорищевої чол. пустині (нині – у с. Фролищі Володарського р-ну Нижегородської обл. РФ).

За клопотанням єпископа Владимирського і Суздальського Феофана (Говорова), призначений на посаду професора Св. Письма Владимирської ДС (11.05.1864). Викладання суміщав із адм. посадами в. о. інспектора семінарії (09.01.1865–15.01.1865), члена цензурного ком-ту Владимирської духовної консисторії, цензора проповідей духовенства Владимирської єпархії (з 11.1867). У 1869, після реорганізації Владимирської ДС за новим статутом, був звільнений за штат. За запрошенням Пед. зборів Правління, тимчасово викладав лат. мову в єпархіальних класах Владимирської ДС (з 09.09.1870); у листопаді 1870 поновився у її штаті (за результатами конкурсного обрання) на посаді викладача Св. Письма. У жовтні 1871 був обраний членом Пед. зборів Правління. На єпархіальній службі працював у складі тимчасового ревізійного ком-ту з перевірки бухгалтерської звітності закладів єпархії (травень – вересень 1870, 1871–72) та комісії з упорядкування